

Universitätsbibliothek Wuppertal

Quatuor D. N. Jesu Christi Euangeliorum Versiones per antiquæ duæ, Gothica scil. et Anglo-Saxonica

Junius, Franciscus

Dordrecht, 1665

Observationes in S. Johannis

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-702](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-702)

AD LECTOREM.

TElam hanc Observationum subito exorsam, ac filo admodum inæquali rudiq; hactenus productam, hic penitus præcidere, vel potius manu importuna abrumperere decreveram. Nec dubitabam, quin Apologiæ præsidio me tueri facillimè possem, etiamsi Discrepantias omnes quas notaveram in Johannis Evangelistæ Fragmentis Gothicis, silentio præterirem. Amici verò hoc ægrè ferebant. Nè itaque me justissimis eorum hortationibus immorigerum præbeam; atque tuâ, Lector, expectatione te hac in re prorsus defraudem: placuit ex Adversariis pauca saltem excerpere, quæ tyronibus impedimento, ac fortassis exercitioribus fraudi esse possent. Multum profectò interest præclari ἐργασίας, cujus ductu prudenti, lucubrationibus indefessis, & sumptibus fidem planè superantibus hoc opus molestissimum jam pene consummatum est; ut idem, prolationibus nimis jam antea suspensum, ad finem quàm maturissimè suum perducatur. Taceo præterea operarum querimonias de serâ coronide. Vir tamen ille summus, & ad literas severiores promovendas natus, aliorum commoda suis privatis rationibus anteponebat. Illo enim adhortante, & meæ Annotatiunculæ, & ipsius impensæ simul augentur. Quæ verò ex Johannis Evangelio carptim notaturus, frustatimq; Typis mandaturus sum, tu, Lector candide, æqui boniq; consule. Hoc autem te monendum duxi: nè Notas hæc meas abortivas, & inæquabilitate pudendâ deformatas tu falsè rideas, festivè interrogando;

Amphora cœpit

Institui: currente rotâ, cur Urceus exit?

Horat. de Arte Poëtica.

OBSERVATIONES

IN S. JOHANNIS CAP. VI. VERS. II.

Ἰδὼκε τοῖς κερθαῖς, οἱ δὲ κερθαῖ τοῖς ἀνακεμένοις.] Got. Γ Λ Δ Λ Ι Λ Ι Δ Λ
 Ψ Λ Ι Μ Α Ν Α Κ Η Μ Β Γ Α Ν Δ Λ Μ. Distribuit discumbentibus;
 ut vulg. Lat. Interpres. Legebant cum cod. Alexandrino, alifq;
 nonnullis Mss. Græcis, Διδὼκε τοῖς ἀνακεμένοις: quam lectionem quoque imitati sunt Interpp. Syrus, Coptus, Arabs, alii. Nonnus paraphrastes habet tantum, καὶ πῶς δυσυμένεσσι — Quæ enim inserta conspiciuntur in editione Nansianâ, ipsius Nansii interpolatoris sunt; quod & ipse lectorem monuit
 in

in Notis suis. Jesus itaque hic ipse dicitur id fecisse, quod ministerio discipulorum suorum fecisse tradunt alii Evangelistæ. Matthæi verba sunt, "Ἐδωκε τοῖς μαθηταῖς τὰς ἀρχάς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις" cap. XIV, 19. nec absonant illa Marci, cap. VI, 41. Lucæ verò capite IX, 16. habet noster ΓΛΦ ΣΙΠΩΝ-
ΓΛΜ ΔΗ ΕΛΗΚΛΑΓΩΛΗ ΨΙΖΛΙ ΜΑΝΛΓΕΙΝ. pro Ἐδίδε τοῖς μαθηταῖς παραδεῖναι τὸ ὄχλῳ. Accommodatè huc refertur illud Job. IV, 1, 2. ubi Jesus dicitur *discipulos facere & baptizare: quanquam Jesus ipse non baptizabat, sed discipuli ejus.*

VERS. 26. Σημεῖα,] Got. **ΤΛΙΚΝΙΝΣ ΓΛΗ ΕΛΗΚΛΑΤΑΝΓΛ.** Signa & portenta, vel prodigia. Bezae cod. vetustissimus, post Σημεῖα in Gr. habet κὶ τέρατα in Lat. quoque addit, & prodigia. Hancq; lectionem secutum fuisse nostrum Interpretem, clarè liquet ex Mar. XIII, 22. ubi pro Σημεῖα κὶ τέρατα supposuit itidem Versionis hujus Gothicæ auctor, **ΤΛΙΚΝΙΝΣ ΓΛΗ ΕΛΗΚΛΑΤΑΝΓΛ:** Aldredus pervetustus Glossator Anglo-Saxonicus pro τέρατα, five Portenta, posuit Forþina. Owenus verò seu Odoënus, Glossator etiam Anglo-Saxo, substituit Forþina. quæ oppidd consonant Gothico **ΕΛΗΚΛΑΤΑΝΓΛ:** Nec multùm à Gothicis absona sunt vocabula illa duo, quibus, in Psalterio Anglo-Saxonicè interlineato, exponuntur *Signa & prodigia* (Gr. Σημεῖα κὶ τέρατα) nempe, Tacna ἡ φορεταcna. Psal. (secundùm Lat.) CXXXIV, 9. Conferantur illa hujus Evangelistæ, quæ occurrunt cap. IV, 48. Ἐὰν μὴ σημεῖα κὶ τέρατα ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύετε. Σημεῖα & τέρατα frequenter concurrunt tam in veteri quàm novo Testamento. Videant Etymologi nunquid **ΕΛΗΚΛΑΤΑΝΓΛ** deductum sit à **ΕΛΗΚΛΑΤΙΝΗΛΗΝ.** Prædicere, prænunciare (nam αεσειενηος redditur **ΕΛΗΚΛΑΤΛΗ.** Mar. XIII, 23.) an verò cum **ΕΛΗΚΗΤΑΝ.** Formidare, pavere, aliquam habeat affinitatem.

C A P. VII.

VERS. 5. Ἐπίσθον εἰς ἄβυσσον.] Got. **ΓΛΛΗΒΙΔΕΔΗΝ ἴΜΜΛ.** Credebant ei. Versionem similem notavi in hujus capituli vers. 31. & 48. sic Job. VIII, 30. & XI, 45. & XII, 11, 37. &c. quam tamen haud æquo animo, primâ lectione, ferebam. Potuisset nempe Interp. dixisse **ΓΛΛΗΒΙΔΕΔΗΝ ΔΗ ἴΜΜΛ.** quod & non rarò fecit. Confer hujus tmematis vers. 39. nec non Job. IX, 35. & X, 42. & XI, 25, 26. & XII, 42, 46. & XVI, 9. &c. Illi verò prorsus idem significare videntur πιστεύειν αὐτῷ, ac πιστεύειν εἰς ἄβυσσον namque pro πιστεύει μοι posuit **ΓΛΛΗΒΕΙΨ ΜΙΣ.** Job. XIV, 11. & mox vers. 12. pro Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, non aliud quàm **ΣΛΕΙ ΓΛΛΗΒΕΙΨ ΜΙΣ:** Siquis autem existimet hujus Traductionis perantiquæ auctorem, in quibusdam modò cita-

citatis, de CHRISTO minùs honorificè locutum fuisse; ac forsan quoque minùs dignè, quàm oportuit, sensisse (quod & ego primùm cœperam suspicari;) attentius expendat duo hujus Evangelistæ loca sequentia, Gothicè reddita: nimirum, *Joh. XI I, 44.* & *XIV, I.* Illic enim legimus Græcè, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, & πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψοντά με. Gothicè quoque conformiter, **SLAI ΓΑΛΛΗΒΕΙΨ ΔΗ ΜΙΣ. ΝΙ ΓΑΛΛΗΒΕΙΨ ΔΗ ΜΙΣ. ΛΚ ΔΗ ΨΑΜΜΑ ΣΑΝΔΓΑΝΔΙΝ ΜΙΚ:** Hic verò habet Contextus Græcus, Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. nec aliter Versio Gothica, **ΓΑΛΛΗΒΕΙΨ ΔΗ ΓΨΛ. ΓΛΗ ΔΗ ΜΙΣ ΓΑΛΛΗΒΕΙΨ:** Utrobique ipsius Christifunt verba de Deo Patre. Hujus non est loci penitiùs disquirere de locutionibus, Πιστεύειν μοι, ἐν μοι, ἐπὶ μοι, εἰς τινα, τὸ δόγματι τινὶ, εἰς τὸ ὄνομα τινὶ, &c. quæ usurpantur in N. Fœdere.

VERS. 15. Ἐδάμνασαν οἱ Ἰσθαῖοι,] Got. **SIΛΔ ΛΛΕΙΚΙΔΕΔΗΝ ΜΑΝΛΓΕΙΝΣ.** Mirabantur turbæ. Legebat Interp. noster (isq; solus ex iis quos mihi licuit consulere) ὄχλοι pro Ἰσθαῖοι: nam Ἐδάμνασαν οἱ ὄχλοι transfertur **SIΛΔ ΛΛΕΙΚΙΔΕΔΗΝ ΜΑΝΛΓΕΙΝΣ.** *Matth. IX, 33.* De Turbâ quoque seu Populo, crebra fit mentio in hoc Johannis capite; nempe, *verss. 12, 20, 31, 40, &c.*

VERS. 39. Ἦν Πνεῦμα ἅγιον,] Got. **ΨΑΣ ΛΗΜΑ ΣΛ ΨΕΙΗΛ ΛΝΛ ἸΜ.** Erat Spiritus sanctus, vel ille sanctus, super eos. Codex etiam Bezæ vetustissimus post ἅγιον addit, in Græcis, ἐπ' αὐτῶν: in Latinis, in eos. Simile quid observari potest in illo quod statim sequitur: nam

VERS. 40. Ἀκούσας τὸ λόγον,] est Got. **ΗΛΝΣΓΑΝΔΛΝΣ ΨΙΖΕ ΨΛΗΚΔΕ.** Audientes sermones, vel hos sermones. Ubi cod. modò laudatus, pro τὸν λόγον, habet αὐτῶν τὸ λόγον τέτων: codd. alii, τὸ λόγον τέτων. Vulg. Lat. Interpres transtulit, *Cum audissent hos sermones ejus.* Versionis Gothicæ auctorem secutum fuisse hanc posteriorem lectionem Græcam, suadet analogia Gothismi. Est enim illud **ΨΛΗΚΔΕ** Numeri Pluralis, non Singularis: e. g. Pro Ἐπὶ τῶν λόγων est **ἸΝ ΨΙΣ ΨΛΗΚΔΙΣ.** *Mar. X, 22.* at pro Ἐπὶ τῶν λόγων αὐτῶν habetur **ἸΝ ΨΛΗΚΔΕ ἸΣ.** *Mar. X, 24.* Pari ratione, Διὰ τὸν λόγον *Joh. XV, 3.* & Διὰ τῶν λόγων ἐν λόγον *Mar. VII, 29.* transferuntur **ἸΝ ΨΙΣ ΨΛΗΚΔΙΣ.** Verùm Διὰ τῶν λόγων τέτων vertitur **ἸΝ ΨΙΖΕ ΨΛΗΚΔΕ.** *Joh. X, 19.* **ΗΛΝΣΓΑΝΔΛΝΣ** porrò hic constituitur cum **ΨΛΗΚΔΕ** in Casu Genitivo: quod annumerari potest Græcismum redolentibus, quæ notavimus ad *Luc. XIX, 31.* Eâdem lege dicitur **ΕΙ ΓΑΡ ΛΙΓΛΗΙΝΑ ἸΣ ΨΛΗΚΔΕ.** pro Ἰνα ἐπιλάθωνται αὐτῶν λόγων *Luc. XX, 20.* & **ΕΚΛΗΝΑ ΓΛΗ ἸΚ ἸΖΨΙΣ ΛΙΝΙΣ ΨΛΗΚΔΙΣ.** pro Ἐπερλήσθη ὑμεῖς κἀγὼ ἓνα λόγον *Mar. XI, 29.* & *Luc. XX, 3.* nec non **ΓΑΜΗΝΕΙΨ ΨΙΣ ΨΛΗΚΔΙΣ.** pro Μνημονεύετε τῶν λόγων *Joh. XV, 20.*

Denique, monuimus ad illud *Luc. XIX.* Syntaxin hanc non esse constantem: legimus enim, in isthac quoque locutione, **ἡΛΗΣΘΑΝΑΣ ΥΛΗΚΑΔ ΜΕΙΝΑ**. pro 'Ἀξέων μὲς ἴ' λόγων' *Luc. VI, 47.* ac **ἡΛΗΣΘΑΝ ΥΛΗΚΑ ΜΕΙΝΣ**. pro 'Ἀξέων ἔν λόγων ἴ' ἐμὸν' *Joh. VIII, 43.* Similia vide *Luc. V, 1. Mar. IV, 16. Joh. XIX, 8. &c.* Ubi **ἡΛΗΣΘΑΝ**. 'Ἀξέων, regit Accusativum. Ipsum quoque 'Ἀξέων communiter Genitivo, sed Atticè Accusativo gaudere nō-runt pueri in scholis. Ex modò eventulatis iudicium fieri potest de vocibus consimilibus in literaturâ priscâ Gothorum; quantum nempe attinet earum structuram Grammaticam.

C A P. VIII.

VERS. 12. Πάλιν ἔν ὁ 'Ἰησοῦς ἀντίθετος ἐλάλησε, λέγων,] Got. **ΛΕΤΚΑ ΔΗ ἸΜ ἸΛΙΣΗΣ ΚΧΑΙΔΑ. ΑΛΨΗΗ**. Iterum eis Jesus locutus est, dixit, vel dixitq;: ubi ἔν rationale & connexivum desideratur. Cùm hic cernerem lectionem Argentei codicis lacunosam, præcisè post historiam mulieris adulteræ, emergentem: sedulò avidèq; sciscitabar ex Cl. Junio, an historia illa, quam prisca recentèq; scrupulis graviter implicarunt, unquam in monumento venerando extitisset; necne. Ille verò, quantum recolere potest, extitisse illam affirmat; atque temporis injuriâ, cum aliis multis, periisse. Quod etiam è Textûs abruptione post **ḠΛΗ** illud in capitis VII. præcedentis *versu 53.* non prorsus improbabile videbitur attento lectionum variantium observatori. Sicuti ipsum codicem consulere obtigerit, hanc rem facillimè discipabit. Me sanè multum juvaret pernoscere ex integriori aliquo exemplari, quatenus hanc narrationem, à multis impetitam, agnoverit Versio Gothorum primæva; atque etiam quomodo se habeat in reddendo spinoso illo (*Joh. XIX, 14.*) *Ὁμοί ἢ ἀσεί ἰεση*, quod in cod. nostro expirante tantum non extat. Magnoperè enim ac meritò sibi gratulantur viri docti, de clausurâ Orationis Dominicæ hic plenissimè conversâ; nempe, **ΠΝΤΕ ΨΕΙΝΑ ἸΣΤ ΨΙΝΔΛΑΝΓΑΡΔΙ**. (vel **ΨΙΝΔΛΑΝΓΑΡΔΙ**, ut habetur in apographis quæ extant apud Janum Gruterum, & Bonaventuram Vulcanium) **ḠΛΗ ΜΛΗΤΣ. ḠΛΗ ΥΝΛΨΗΣ. ἸΝ ΛΙΨΙΝΣ. ΑΜΕΝ**: Nam tuum est regnum, & potentia, & gloria, in secula. Amen. Hujus tamen nec volam nec vestigium reperio in Translatione aliquoties citatâ Copticâ (quod etiam de Ægyptiaco quodam codice notabatur in margine Manuscripti Arabici citati à Pet. Kirstenio, in Notis ad *Matth. VI, 13.*) uti nec in Versione Arabicâ, quæ habetur in Bibl. polyglottis Londinensibus; nec in illâ quæ priùs Romæ prodiit. Sed editio Erpeniana, & cod. meus m. s. agnoscunt hanc Doxologiam. Sic, legendo **ΨΛΙΚΗ ἸΛΙΚΛΙΜΙΑΝ**. Per Jeremiam, *Matth.*

Matth. xxvii, 9. & post *Salam*, **ΣΗΝΑΝΣ ΚΑΙΝΑΝΙΣ**. *Filii Cainanis*; *Luc.* III, 36. non dubitamus asserere, hic *Cainanis* *δουτίες* (ut vocatur) nomen; illic *Jeremiæ* Prophetæ, lectum fuisse in pervetustis codicibus Græcis: licet illorum utrumvis à viris quibusdam doctis ægerrimè admittatur. Noscat lector non incuriosus hanc adulteræ historiam haberi in codice jam laudato Coptico; sed cum variatione aliquà à nostris Græcis, quam distinctiùs prosequi non est hujus loci. In eodem quoque codice lego *bora VI.* in illo *Joh.* xix, 14. itémq; *Jeremiam*, in illo *Matth.* xxvii, 9. & *Cainan* in modò allegato *Luc.* III, 36.

VERS. 54. *Οι υμεις λεγετε, οτι Θεος υμων εστι.*] Got. **ΨΛΝΕΙ ΘΝΣ ΟΙΨΙΨ ΨΛΤΕΙ ΓΨ ΠΝΣΑΚ ΙΣΤ.** *Quem vos dicitis, quòd Deus noster est.* Legebat Interp. Gothicus *ημων* pro *υμων*, cum codice Alexandrino. Hanc quoque lectionem imitandam sibi proposuerunt Interpp. Syrus, Arabs, Coptus, aliiq;. Quamvis mutetur lectio, sensus tamen manet immutatus. Huic affimile est quod legitur in nostris exemplaribus impressis, *Ος γαρ εις εστι κωθ' ημων, ιπαρ ημων εστι* at in cod. Argenteo, **ΠΝΤΕ ΣΛΕΙ ΝΙΣΤ ΥΨΚΑ ΙΖΥΙΣ. ΕΛΗΚ ΙΖΥΙΣ ΙΣΤ.** *Qui enim non est adversum vos, pro vobis est; Mar.* ix, 40. & *Luc.* ix, 50. Pleræque Versiones antiquæ cum nostrâ concordant, atque etiam codd. MSS. Gr. non pauci. Vide Theod. Bezae Annot. ad *Mar.* ix, 40.

C A P. IX.

VERS. 7. *Υπαγε, νιψου*] Got. **ΓΑΓΓ ΨΥΛΗΛΝ.** *Ito lavatum.* Acti *νιψου* Infinitivum esset potiùs quàm Imperativum: nam pro *νιψου* in Imperandi Modo legitur **ΨΥΛΗ.** *Lava; Matth.* vi, 17. *Versu* 11. hujus tmematis etiam occurrunt **ΓΑΓΓ ΛΕΨΥΛΗΛΝ ΙΝ ΨΑΤΑ ΣΥΝΜΕΣΑ ΣΙΔΑΜΙΣ.** i. e. ad verbum, *Ito ablutum, vel abluturus, in natatorio illo Siloamis*; pro Græcis *Υπαγε εις τω κολυμβηθραν τῆ Σιλωαμ, κῆ νιψου.* Plures hac in re scrupulos injicere, esset nodum quærere in scirpo. In hujusmodi enim locutionibus, parum refert, utrùm Verbum posterius Imperativè, an verò Infinitivè transferatur in Gothico sermone. Exemplum esto, *Υπαγε, στωθῶν δειξον τῷ ιερῷ,* quod *Matth.* viii, 4. redditur, **ΓΑΓΓ. ΨΗΚΣΙΛΒΑΝ ΑΤΛΗΓΕΙ ΓΗΔΑΓΙΝ.** *I, vel abi, teipsum ostende sacerdoti*: sed *Mar.* i, 44. idem ipsum vertitur, **ΓΑΓΓ ΨΗΚΣΙΛΒΑΝ ΑΤΛΗΓΣΑΝ ΓΗΔΑΓΙΝ.** *I, vel abi, teipsum ostensum, sive ostensurus, sacerdoti.*

VERS. 8. *Οτι τυφλος ην,*] Got. **ΨΛΤΕΙ ΙΣ ΒΙΔΑΓΥΛ ΥΑΣ.** hoc est, nisi fallor, *Quid ille mendicis esset.* Sic interpretor, inductus his rationibus. Cod. Alexandrinus & alii MSS. Græci non pauci habent *αθεουτης* pro *τυφλος.* vulg.

vulg. Latinus Interp. vertit, *Quia mendicus erat*: nec multò aliter Syrus, Arabs, aliq; . Porro, **ΒΙΔΑΓΥΛ** videtur ortum à **ΒΙΔΑΓΑΝ**. quod denotat *Orare, mendicare*: namque pro *Ἐπιπέειν ἀγαθώμου* posuit Interp. noster **ΒΙΔΑΓΑΝ ΣΚΑΜΑ ΜΙΚ**. *Mendicare me pudet*; *Luc. xvi, 3*. Huic etiam **ΒΙΔΑΓΥΛ** quodammodo affinia sunt, Anglicum *Begger* / Belgicum *Bedeler* vel *Bedelacr* / Germanicum *Betteler* vel *Bettler* (unde Gallicum *Belitre* proflixisse nonnullis visum est) itémq; Italicum *Pitocco* vel *Pittoccbio*; quibus significatur *Mendicus qui victum ostiatim querit*, vel *oberrando stipem rogat efflagitatq;*. Τοφλὸς denique Gothis est **ΒΛΙΝΔΣ** vel **ΒΛΙΝΔΛ**. quod ex hoc Johannis capite liquet: vide *versf. 1, 2, 6, &c.* Homullus autem iste, quem à cæcitatibus nocte liberavit Dominus, & cæcus erat natus, & emendicato sustentatus victu: sequitur enim statim hoc ipso *versf. 8.* *Ὁυχ ἔτις ἐστιν ὁ κροθήμενος ἐν ἀστυλῶν*; Got. **NIH SA IST SΛEI SAT ΛIHTKXNDAS**. *Nunquid hic est qui sedebat mendicans?* Duplex itaque infælicitas duplicem conciliavit lectionem, Τοφλὸς & Προσαίτης. Talis erat ille, de quo dicitur, *Ὁ τοφλὸς ἐκράθη πικρὸ τῶν ὀδῶν ἀστυλῶν* *Mar. x, 46.* & *Luc. xviii, 35.*

VERS. 17. *Λέγουσι τῷ τοφλῷ*] Got. **UEPHNNH AN FLAMMA FANRPHIS BLINDIN**. *Dicunt modò cæco, vel ei qui prius fuerat cæcus*; q. d. τῷ ἀστυλῶν (ὄντι) τοφλῷ. Confer *versf. 8.* præcedentem. **FANRPHIS** (cui Belgicum *vooz dese* proximè accedit & sono & significatu) hîc adjicitur explicativè. Nonnus dixit *Ἀεὺφαίης*, *Recens illuminatus, videndi facultate modò, vel jam nunc, præditus.*

C A P. X.

VERS. 4. *καὶ ἕταν τὰ ἴδια ἀσέβατα ἐνδύαλη*] Got. **GLH FLAN PH SVESXNΛ NSTINHIF**. *Et cum proprias (supple oves) eduxerit.* Supplementum necessariò petendum est ex *versu* præcedenti, ubi lego **PH SVESXNΛ ΛAMBΛ**, pro *τὰ ἴδια ἀσέβατα*. Lego etiam ibidem **NSTINHIF** pro Græco *ἐξήγα*: unde colligo Interpretem Gothicum existimâsse *ἐνδύαλην* hoc in loco tantundem valere atque *ἐξήγεν*, quia tam hoc quàm illud exponit **NSTINHAN**:

VERS. 14. *Γινώσκουσι με τὰ ἐμὰ*] Got. **KNNXN MIK PH MEINΛ**. *Vulg. Lat. Cognoscunt me mea*, i. e. *oves*: sicq; Orientalium unus aut alter. Nisi legissem, inter lectiones Græcorum codicum variantes, *Γινώσκουσι με τὰ ἐμὰ*, quod codd. quidam mss. hîc exhibent, quòdq; noster secutus est Interpres; hoc tacitè prætermitterem. Utravis lectio eodem recidit.

VERS. 18. *Ὁυδὲις αἶρει ἀντὶ ἀπ' ἐμῶν, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι ἀντὶ ἀπ' ἐμῶν*] Got. **NI OΛSHHN NIMI PH ΛE MISSIΛBIN**. *Nemo tollit eam* (i. e. *animam meam*)

meam) à meipso. Cætera defunt in Gothicis nostris, nec non in codice Bezae antiquo, & alio quodam m s. Græco: quæ tamen nullo pacto amittenda sunt. Quid si librarius Græcus, aut etiam Gothicus, repetito illo *ἀντὶ* aut *ψα*. vel etiam *ἀπ' ἐμ-* aut *ἄπ' ἐμαυτοῦ* deceptus, inter scribendum lineam prætermiserit integram, quam hîc exhibemus uncis adversis inclusam? *Οὐδεὶς αἶρει ἀντὶ*

[*ἀπ' ἐμῆς, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι ἀντὶ*]

ἀπ' ἐμαυτοῦ.

NI ΘΛΗΗΝ NIMIΨ ΨΑ

[*ἄπ' ἐμαυτοῦ. NI ΘΛΗΗΝ NIMIΨ ΨΑ*

ἄπ' ἐμαυτοῦ. NI ΘΛΗΗΝ NIMIΨ ΨΑ

VERS. 31. [*Ἐκ λιθάσεων ἀντὶ.*] Got. EI VΛHKΠEINΛ ANΛ IΝΛ.

Ut mittant, vel projiciant in, vel super, eum; nempe lapides paullo antè memoratos. Aliàs *λιθάσει* vertitur STΛINEIΨ. & *λιθάζουσι* STΛINCΛM. versf. 32. & 33. hunc proximè sequentibus. Hænan quoque & Stænen Anglo-Saxonicè sunt *Lapidare*. Superiùs tamen allatis ferè consonant SXKIDEDHNN ΨHK ΛEYΛIKΠAN STΛINAM. Quærebant te obruere lapidibus, pro Græcis *Ἐζήταν ἑ λιθάσαι*. Job. XI, 8. & *Ἄλλα σὺ μάλιστα STΛINAM ΛEYΛIKΠIΨ HNSIS*. Tota multitudo lapidibus nos petet, vel obruet, pro Græcis *πᾶς ὁ λαὸς κολοιδάσει ἡμᾶς*. Luc. XX, 6.

ΛEYΛIKΠAN est propriè *ἀποβάλλειν*. Mar. X, 50. At illud STΛINAM ΛEYΛIKΠAN HNSIS ego quidem interpretarer Græcè, *λιθοβολῆν ἡμᾶς*. Anglo-Saxonicè verò, *Uf orþorþian* i mib rþanum orþorþian. Certè *κακείνοις λιθοβολήσαντες* transferretur Gothicè *ΓΛΗ ΨΑΝΛ STΛINAM VΛIKΠANΔ ANS*. Mar. XII, 4.

& *Lapidare* vertitur *Orþorþian*. Matth. XXI, 35. atque *Mid rþanum orþorþian*. Matth. XXIII, 37. & Job. VIII, 5. Sed omnium maximè ad hujus loci explicationem facit illud quod legimus Job. VIII, 59. NEMHNN STΛINANS EI VΛHKΠEINΛ ANΛ IΝΛ (quæ planè eadem Gothica sunt cum his, Job. X, 31.) pro Gr. *Ἦσαν ἔν λίθους ἵνα βάλλωσιν ἐπ' αὐτόν*. Anglo-Saxonicè, *Hiȝ namon rþanar to þam þ hiȝ polþon hýne torþian*. pro Lat. vulg. *Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum*. Unde constare potest de genuinâ significatione illius *VΛIKΠAN*. ac forsân etiam de obscurioris hujus *Torþian* denotatione nativâ.

C A P. XI.

VERS. II. [*Ἀλλὰ παρεύομεν ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.*] Got. AKEI ΓΑΓΓΛM EI NSYAKGAN IΝΛ. Sed eamus ut è somno excitem illum. *Παρεύομεν*, itémq; *παρεύομεν*, est Gothicè ΓΑΓΓΛ. Luc. XIV, 19. & XV, 18. Quocirca non abest variantis lectionis suspicio. Ego opinor Interpretem ob oculos, aut saltem

tem in animo, habuisse Ἀρωμεν, quod ille nusquam non transtulit ΓΑΓΓΑΜ: Quid? quod in hac ipsâ narratione legamus, **ΥΛΨ ΔΗ ΣΙΠΧΝΓΑΜ. ΓΑΓΓΑΜ ΙΝ ΙΝΔΛΙΑΝ ΛΕΤΚΛ.** pro Δείχ' ἰσὶς κινθλιαῖς, Ἀρωμεν εἰς τὴν Ἰσδαίαν πάλιν. *vers.* 7. Sic postea, **ΓΑΓΓΑΜ ΔΗ ΙΜΜΛ.** pro Ἀρωμεν αὐτὸς αὐτὸν. *vers.* 15. & **ΓΑΓΓΑΜ ΓΛΗ ΥΕΙΣ.** pro Ἀρωμεν καὶ ἡμεῖς. *vers.* 16. Cæteri Interpretes vett. quorum obiter consulendi mihi facta est facultas, constanter vertendum sibi proposuerunt πορεύομαι in Singulâri.

VERS. 34. πῶς τεθείκατε αὐτὸν;] Got. **ΘΑΚ ΛΑΓΙΔΕΑΝΝ ΙΝΛ.** Ubi posuerunt eum? Parum dubito, quin sic transferri debeant Gothica: quum, præter generalem idiomatis Gothici analogiam, lego speciatim **ΛΑΓΙΔΕΑΝΝ** pro Ἐπόθεν. *Mar.* VI, 56. & **ΓΑΛΑΓΙΔΕΑΝΝ** pro Ἐθενός. *Luc.* I, 66. itémq; pro Ἐθενων. *Mar.* VI, 29. & XVI, 6. At verò intentatam hanc linguam Conjugandi (ut vocant) ratio postulat ut **Τεθείκατε** reddatur **ΛΑΓΙΔΕΑΝΨ.** pari nempe formâ quâ pro Ἐξήλιτε & ἤδετε ponuntur **ΣΧΚΙΔΕΑΝΨ** & **ΥΙΣΕΑΝΨ.** *Luc.* II, 49. Non ignoro tres plurales Verborum Personas sæpe confundi in veteri majorum nostrorum linguâ Anglo-Saxonicâ, quæ cum Gothicâ arctam habet affinitatem: unde pro *Amavimus, amavistis, amaverunt,* in Ælfrici Grammaticâ (pag. 24.) leguntur *pe lupodon (vel lupedon. secundum alios codices MSS. quos contulit Cl. Junius) Ge lupodon. hi lupodon.* Quod si similiter in Gothismo usu veniret, viderer ego hic perperam observâsse Discrepantiam à Textu Græco. At in Gothicis animadverto **ΣΧΚΙΔΕΑΝΝ.** **ΣΧΚΙΔΕΑΝΨ.** **ΣΧΚΙΔΕΑΝΝ** haberi pro *Quærebamus, quærebatis, quærebant;* *Luc.* II, 48, 49, 44. Sed Grammaticalium satis superque. Nè lectori foret labendi occasio, placuit hoc leviter attingere: sic etiam quod sequitur

VERS. 44. Δεδεμένον τὰς πόδας καὶ τὰς χεῖρας] Got. **ΓΑΒΗΝΔΑΝΣ ΗΑΝΔΗΝΣ ΓΛΗ ΕΧΤΗΝΣ.** *Vinctus manus & pedes.* Cod. Alexandrinus habet quoque τὰς χεῖρας καὶ τὰς πόδας. nec aliter legebant Interpp. Syrus, Arabs, aliq; aliquot. Verborum ordo tantummodò immutatur; quod non rarè in hac Versione contingere, priùs monuimus,

C A P. XII.

VERS. 4. Ἰσδὰς Σίμωνος Ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδίδεναι] Got. **ΓΝΔ ΛΣ ΣΕΙΜΧΝΙΣ ΣΑ ΙΣΚΑΚΙΧΤΕΣ. ΙΖΕΙ ΣΚΛΕΤΙΔΑ ΣΙΚ ΔΗ ΓΛΑΥΓΑΝ ΙΝΛ.** *Judas Simonis, Iscariotes, qui parabat se ad tradendum eum;* interprete Cl. Junio, in Glossario suo Gothico, in **ΣΚΛΕΤΙΔΑ.** Pro Ἰσκαριώτης puto Interpretem nostrum legisse ὁ Ἰσκαριώτης, quod occurrit *Mar.* XIV, 10. illo tamen eò loci id non animadvertente: at *Joh.* XIV, 22. pro Ἰσδὰς, ἔχ.

ὁ Ἰσκαριώτης, habet **ἸΝΔΛΣ. ΝΙ ΣΑ ἸΣΚΑΡΙΩΤΕΣ**. Anglo-Saxo, Iuday. næf na re Scarioth: Notatu non profus indignum, quod cod. Bezae vetustissimus pro Ἰσκαριώτης habeat Σκαριώτης, Lat. Scariotes (unde Anglo-Saxonis illud Scarioth) *Matth. xxvi, 14.* item Σκαριώτης. *Mar. III, 19.* sed & Σκαριώθ. *Joh. vi, 71.* denique Ἀπὸ Καρνόθα. in isthoc *Joh. xii, 4.* & *xiii, 2.* & *xiv, 22.* De **ΣΚΛΕΤΙΔΛ** consulatur modò laudatum Glossarium Gothicum. Pro ὁ μέλλων suggeritur ex cod. Bezae perantiquo, ὁς ἔμελλον. unde mihi huic loco animum primum advertenti suspicio oborta est, Gothorum Antistitem pro ἔμελλον fortè legisse ἔμελλον (Curabat, curæ erat) quod extat *vers. 6.* statim sequenti. Porro Belgicum Schaffen Kiliano est, inter alia, Curare: unde Schaffenaer & Schaffer (& quod aliquoties me inaudivisse memini, Schaf-meester) eidem est Curator, procurator, dispensator. Huic autem affine videtur **ΣΚΛΕΤΙΔΛ**: Hæc conjectura mihi neutiquam satisfacit, non tamen vacat commodiorem investigare, neque hanc penitius discutere. Confer cum hoc Johannis Textu Gothicè verso, *Matth. xxvi, 16.* & *Luc. xxii, 6.*

VERS. 32. Πάντας ἐλάλωσάσθε ἐμαυτὸν. Got. **ΑΛΛΑ ΛΤΨΙΝΣΛ ΔΗ ΜΙΣ**. Omnia traham ad me: ac si legisset Interpres πάντα ἐλάλωσάσθε με. Vulgatus Lat. habet Omnia traham: unde Interp. Anglo-Saxo, Ic teo calle þing —. i. e. ad verbum, Ego traho, vel traham, omnes res —. Præter codicem illum Bezae vetustissimum, dicuntur etiam alii codd. Græci mss. exhibere πάντα pro πάντες. Non dixit OMNES sed OMNIA, inquit Augustinus, Exposit. in Joan. Tract. LII. Hujusmodi quoque est illud quod sequitur, *Joh. xvii, 24.* Πάτερ, ἃς δέδωκάς μοι, Got. **ΑΤΤΛ. ΨΛΤΕΙ ΑΤΓΛΕΤ ΜΙΣ**. Pater, quod mihi dedisti: ubi pro ἃς legitur ὁ in cod. sæpius memorato, Bezae nempe pervetusto. Sed paullò antè, *vers. 11.* illud ipsum ὁ δέδωκάς μοι (ubi cod. ille vetustiss. pro ἃς itidem habet Gr. ὁ, Lat. quod, supple ὄνομα, nomen) transfertur Gothicè **ΨΛΝΖΕΙ ΑΤΓΛΕΤ ΜΙΣ**. Quos dedisti mihi. Ad æquivalentiam istorum variantium indicandam, sufficere paucula ex eodem *cap. xvii.* allegata inter se conferre.

VERS. 2. — ἵνα πάντ' ὁ δέδωκάς ἀντὶς, δόξῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Et statim *vers. 6.* Ἐφανερώσῃ σε τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις ὅτι δέδωκάς μοι. Sic postquam dictum esset, *vers. 10.* καὶ ἐγὼ πάντα, ἅσα ἐστὶν ἐν κόσμῳ ἐλάλωσάσθε, mox *vers. 11.* subnectitur καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ ἐλάλωσάντων. Plura huc spectantia congerere nec vacat nec expedit. Ab Annotationibus quoque uberioribus ac justis Commentariis copiosa horum Neutralium petenda est explicatio. Unicum est, à me antehac prætermisum, cujus hic opportunè recordari postulat suscepti mei ratio: nimirum *Luc. xix, 10.* ubi σώσῃ τὸ δόπηλωδες redditur Gothicè **ΝΑΣΓΑΝ ΨΛΝΣ ΕΚΑΛΗΣΑΝΑΝΣ**. Salvare perditos. Priùs vidimus Masculina Græca Neutraliter interpretata in Versione Gothicà: hic

hic autem è contrario Masculinum Gothicum fit interpretamentum Græci Nominis Neutrius. **FRALLANSANS** Plurale est à Sing. **FRALLANS**

quod occurrit *Luc. xv, 24.* Ὁ υἱός μου ἀπολλυλώς ἦν, Got. **SA SNNNS MEINS FRALLANSANS VAS:**

C A P. XIII.

VERS. 31. *Nun̄ iddēādri o hōs tē ānhrōps, u; o θeōs iddēādri ēv āntr̄,*] Got. **NI GASVERAIDS VAKF SNNNS MANS. GΛH ΓΦ HΛHHIΦS IST IN IMMΛ.** quæ, si de verbo ad verbum reddantur, sonant *Nunc honoratus est, vel fit, filius hominis, & Deus exaltatus est in illo.* **SVERAN** passim respondet Græco Τιμᾶν, *Honorare:* ut, Τιμᾶ τὸν πατέρα μου, u; υμεις ἀιμῶζέτε με, Got. **SVERA ATTAN MEINANA. GΛH GNS NNSVERAIF MIK.** *Joh. viii, 49.* Τιμᾶ τὸν πατέρα σου, Got. **SVERA ATTAN PEINANA. Mar. vii, 10. & x, 19. &c.** **HΛHHCAN** deducitur ab **HΛH.** *Altus;* & interdum idem significat quod **nshΛHHCAN.** Ὑψῆν, *Exaltare, extollere;* ut, *Luc. xiv, 11. & xviii, 14.* Quum itaque **HΛHHIΦS.** quod hic usurpatur in ὁ θeōs iddēādri exponendo, videatur quid grandius sonare quàm **ΓASVERAIDS.** quod occurrit in explicando iddēādri o hōs tē ānhrōps: verubar nè quid subesset doli. Recordabar enim illud Theodoriti, Ὅι Γότθοι μείζονα μὲν τὸν Πατέρα λέγουσι τῶ Ὑψῆ, quod adduxi in Observat. ad *Mar. 1, 3.* Veruntamen in *commate 32.* proximè sequenti, lego **GABAI NI ΓΦ HΛHHIΦS IST IN IMMΛ. GΛH ΓΦ HΛHHEIF INΛ IN SIS. GΛH SNNNS HΛHIDA INΛ.** pro Ἐι ὁ θeōs iddēādri ēv āntr̄, u; ὁ θeōs ddēādri āntr̄on (scil. *Christum*) ēv iāntr̄, u; ēvhus ddēādri āntr̄on: ubi in *Filii hominis* glorificatione enunciandā utitur Interp. noster **HΛHHEIF & HΛHIDA.** pariter ac **HΛHHIΦS** in exprimendo glorificationem *Dei.* Nihil equidem novi est in *Versione* Gothicā, vocabulum aliquod Græcum per varia Gothica eodem in loco transferri. Exemplum esto *Matth. v, 23.* τὸ δῶρόν σου est Gothicè **LIBK PEIN.** at mox *vers. 24.* τὸ δῶρόν σου vertitur **ψα ΓΙΒΛ PEINΛ:** Sic *Joh. vii, 28.* καὶ με εἶδατε, u; εἶδατε πόθεν εἰμι redduntur Gothicè **GΛH MIK KNNNHΦ. GΛH VITNHΦ OΛΦKX IM.** i. e. *Et me noscitis, & scitis unde sum.* Hanc tamen diversitatem, quæ cernitur in **KNNNHΦ & VITNHΦ.** postulat (ut hoc obiter notem) proprietates linguarum Borealium. Nam locus iste transfertur Anglo-Saxonice, *Me ze LUNNON.* 7 ze *PITON* hpanon ic eom. Islandicè, *þier þ ECKZD mig / og VZTEÐ huadann eg em:* Danicè, *Ja baade KEVZÐE i mig / oc VZÐE huaden ieg er:* Belgicè, *Ende ghy KEVET my / ende ghy WEEET van waer ick ben:* Germanicè, *Ja ihr KEVET mich / vnd*

und W 3 S S von wannen ich bin. Porro pro 'ο κρόμου, nunc **FKΛIKONS**. nunc **MANASEAS** vel **MANASEPS** occurrit in *Joh. xvii.* idq; aliquando in uno eodemque commate, ut *vers. 14.* quod penficulatius examinare non est hujus loci.

De multiformi traductione Græci 'Αρχιερέως in *Joh. xviii.* dixi ad *Matth. xxvii, 1.* quod lector curiosus remittendus. Nec desunt hujus varietatis exempla in Versione parallelâ Anglo-Saxonicâ: e. g. *Matth. xxv, 21. & 23.* lego *Euge sörve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.* Quorum quidem *versuum* primum sic transfert Interpres: Beo bliðe þu goða þeop 7 getrýpa. þorþam þe þu þære getrýpe ofen lýtle þing. ic zerette þe ofen mycele. 7a into þiner hlaforþer bliþre. Alter autem statim subsequens *Versiculus*, ex iisdem ipsis Latinis constans, affectatâ quadam variatione sic legitur interpretatus: Geblýpa þu goða þeopa 7 getrýpa. þorþam þe þu þære getrýpe ofen feapa. ofen fe-la ic þe zerette. 7a on þiner hlaforþer zefean. Sed hujusmodi plura nihil opus est hac in re congerere.

Nè tamen videar locum suspitioni obnoxium negligenter aut etiam diffimulanter tractare, visum est diversas illius *δοξάζειν* interpretationes Gothicas ad calculum revocare, & singulas æquâ lance librare.

[I] *δοξάζων* ἐν Θεῷ vertitur **ΛΥΙΛΙΝΔΧΝΔΣ ΓΨΛ**. *Gratias agens Deo; Luc. xviii, 43.* q. d. *ευχαριστῶν* vel *ευχαριστήσας*. Conf. *Luc. xvii, 16.* & *Joh. vi, 11.*

[II] *Ἐδοξάσθη* ἢ Θεῷ exponitur **MIKILIAEANN ΓΨ**. *Magnificaverunt Deum; Matth. ix, 8.* Cui consimillima sunt, quæ occurrunt *Luc. II, 20.* & *v, 25, 26.* & *vii, 16.* Ut nihil dicam de illo **SYA SYE HΛNHIAEANN MIKILCΛANΔANS ΓΨ**, pro *ὡσεὶ δοξάζων ἢ Θεῷ*. *Mar. II, 12.* quod prius attigimus in Observationibus ad *Mar. II.* In locis quidem istis *Deus* dicitur *magnificatus* sive *δοξαζόμενος*, **MIKILIAS**. sic quoque eadem prorsus loquendi ratione (quod maximè facit ad rem nostram) *Christus* dicitur *δοξαζόμενος* ὑπὸ πάντων,

Got. **MIKILIAS FKΛM AΛΛAIM**. *Magnificatus ab omnibus; Luc. iv, 15.*

[III] *δοξάζειν* transfertur **SYEKAN**. idq; non hoc solummodò *Johannis* loco, sed etiam *Joh. xii, 16.* ubi pro *ὅτι ἰδοὺ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου* est Gothice **EI SYE KΛIΨS VΛS IΛISNS** (vel **IESNS**) *Postquam honoratus esset Jesus.* Sic *vers. 23.* mox sequenti, *ἵνα δοξαθῆ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου* est Gothice **EI SYE KΛIAΔH SNNS MANS**. *Ut honoretur Filius hominis.* Plura his conformia non reperio in fragmentis nostris Gothicis: quotquot autem reperiuntur, *Christo* soli videmus accommodata.

[IV] *δοξάζειν* omnium frequentissimè redditur **HΛNHGAN**. *Exaltare, attollere, elevare.* Sic de *Deo* glorificato dicitur **HΛNHGANΔS ΓΨ**. pro *δοξάζων ἢ Θεῷ*. *Luc. xvii, 15.* de *Patre* similiter, **EI HΛNHGAINA ATTAN IZYAKANA ΨANA IN HIMINAM**. pro *ὅπως δοξαζῶσι ἐν Πατρὶ οὐρανῶν, ἐν ᾧ ἔσις ἐγενόεις.* *Matth. v, 16.*

474 O B S E R V A T I O N E S I N
 ita quoque *Joh.* xiv, 13. & xv, 8. & xvii, 4. Sic etiam de nomine *Patris*
 glorificando lego **ΑΤΤΑ. ΗΛΗΘΕΙ ΝΑΜΑ ΨΕΙΝΑΤΑ.** pro Πάτερ,
δέξασθε σε ὁ ὄνομα. *Joh.* xii, 28. Præter hæc ad Deum *Patrem* spectantia, le-
 guntur & alia, pari omnino phrasi expressa, testimonia de Christo *Filio Dei.*
 Atque horum observatio propositum nostrum proximè attingit, maximiq; mo-
 menti est ad hæreseos suspicionem hac ex parte levandam. Sunt autem ea hu-
 jusmodi. De Patre *Filium* glorificante sic ipse Christus: 'Εάν ἐγὼ δέξω ἑμαυτὸν,
 ἢ δεῖα με εἶδέν ἐστιν. ἔστιν ὁ Πατήρ μου ὁ δεξάζων με.' Gothicè **ΓΛΒΛΙ ΙΚ ΗΛΗΘΓΛ**
ΜΙΚΣΙΛΒΛΝ. ΣΑ ΗΛΗΘΕΙΝΣ ΜΕΙΝΑ ΝΙΥΛΙΗΤΣ ΙΣΤ. ΙΣΤ
ΑΤΤΑ ΜΕΙΝΣ ΣΛΕΙ ΗΛΗΘΕΙΨ ΜΙΚ. *Joh.* vii, 54. Nec aliter
 sonat *Joh.* xvii, 5. ubi καὶ νῦν δέξάν με σὺ Πάτερ παρὸς σεαυτὸν τῇ δέξῃ ἢ εἶχον αὐτὸ τῶ
 ἐν κέλευθον εἶμαι, παρὸς σοὶ difertè redduntur **ΓΛΗ ΝΗ ΗΛΗΘΕΙ ΜΙΚ. ΨΗ**
ΑΤΤΑ. ΑΤ ΨΗΣΣΙΛΒΙΝ ΨΛΜΜΑ ΥΗΛΨΛΗ ΨΛΝΕΙ ΗΛ
ΒΛΙΔΑ ΑΤ ΨΗΣ ΕΛΗΚΨΙΖΕΙ ΣΑ ΕΛΙΚΘΝΣ ΥΕΣΙ: De Spi-
 ritu S. quoque *Christum* glorificante, sic ipse Dominus noster atque Salvator de
 seipso loquitur: 'Ἐκεῖν ἰμέ δέξασθ', Gothicè **ΓΛΙΝΣ ΜΙΚ ΗΛΗΘΕΙΨ.** *Joh.*
 xvi, 14. Quibus addi possunt *Joh.* xvii, 10. & xi, 4. & vii, 39. Unus
 adhuc supereff locus, in quo δαξάζων explicatum per **ΗΛΗΘΓΛΝ.** Deo *Patri*
 ac *Filio* ex æquo attribuitur: quem equidem omittere nolo, nè justæ hac in causâ
 vindicationi *Versionis Gothicæ* quoquomodo desim. Est autem *Textus* ille
Joh. xvii, 1. qui Græco-Gothicè sic se habet: Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δέξασθὲν σε
 τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Υἱός σε δέξασθῃ σε. **ΑΤΤΑ. ΘΛΜ ΘΕΙΛΑ. ΗΛΗΘΕΙ**
ΨΕΙΝΑΝΑ ΣΗΝΗ. ΕΙ ΣΗΝΗΣ ΨΕΙΝΣ ΗΛΗΘΓΛΙ ΨΗΚ: Cui
 apprimè consentaneum est, quod modò descripsi ex *Joh.* xiii, 32. Sperabam
 insuper præsidii aliquid accessurum ex illo *Joh.* v, 23. 'ἵνα πᾶντες πμῶσι τὸν Υἱόν,
 καθὼς πμῶσι τὸν Πατέρα.' sed hoc, cum quatuor integris hujus *Euangelistæ capitibus*
 primis, nusquam apparet in cod. Argenteo. Siquis denique me hæc prolixius
 quàm par est, aut etiam scrupulosius quàm opus est, tractasse censeat: memor
 esto ille monitionis *Hieronymi* ad *Pammachium*; *Nolo in suspitione hæreseos quen-*
quam esse patientem, &c. Tom. II. pag. 162. edit. Basil. an. c. 1510 l. xv.

VERS. 38. 'Εως ἂν ἀπαρνήσῃ με τοῖς.] Got. **ΝΗΤΕ ΨΗ ΜΙΚ ΑΕΛΙΚΙΣ**
ΚΗΝΝΑΝ ΨΚΙΜ ΣΙΝΨΛΜ. ad verbum, *Donec tu me negaveris cognos-*
cere tribus vicibus. Interp. Gothicus imitatus est lectionem *Euangelistæ*
Lucæ, cap. xxii, 34. nempe, **Τοῖς ἀπαρνήσῃ μὴ εἶδέναι με.**

C A P. XIV.

VERS. 28. 'Ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, Πορεύομαι αὐθιγὰς τὸν Πατέρα.] Got. **ΛΙΨΛΗ**
ΘΗΣ ΕΛΓΙΝΧΔΕΔΕΙΨ ΕΙ ΙΚ ΓΑΓΓΛ ΔΗ ΑΤΤΙΝ. i. e. ut vulg.
 Lat.

Lat. *Gauderetis utique, quia vado ad Patrem.* Omittit illud *ἔπει* non noster solus, verum etiam Interpp. Orientales, quos consului, omnes. Desideratur quoque in cod. Alexandrino, inq; pervetusto illo Theodori Beza: nec legisse videtur Nonnus Paraphraustes. Attamen pro *Ἡρώσελε ὅτι ἐγὼ ἔπει ὑμῖν*, in superiori hujus versiculi membro, disertè legitur in Gothicis **hansideanþ ei ik ualf izvis**. atque pro *καὶ νῦν ἔρηκα ὑμῖν πρὸν γενέσθ*, in versu proximè sequenti, habetur **gah nn ualf izvis fahkrfizai valkrfi**: Hæc autem ad eundem illum Christi referenda sunt discessum.

VERS. 30. *Ἐν ἰμοῖ ἐκ ἔχει σδέν.*] Got. **in mis ni biritiþ valht**. *In me non invenit, vel inveniet, quidquam.* Interpretatio, ut mihi quidem videtur, non inelegans: cui quoque conformis est Versio Æthiopica; itémq; Germanica quædam N. Testamenti Translatio, quæ habet in margine *In mir wird er nichts nicht finden*. At verò pro *ἔχει* habent aliquot Stephani codd. *ἐυρήσθ* atque pro *σδέν* reponit Beza cod. vetustissimus *οὐδὲν ἐυρεῖν*. Aliquoties vidi Evangelium Æthiopicè conversum, huic nostro alibi in diversis lectionibus pariter suffragans: quod tamen nominatim significare non duxi necessarium. Hic autem convenientiam quandam observare inter Gothorum & Æthiopum, utcunque longissimè ab invicem distitorum, linguas, nec importunum erit nec injucundum. **BIRITIÞ** istud modò allegatum reddidi *Invenit vel inveniet*, Tempore scil. Præsenti vel Futuro; juxta illud *Matth. x, 39. SLEI BIRITIÞ SAIYALL SEINA. FRAUISTEIF IZAI. GAH SLEI FRAUISTEIF SAIYALLI SEINAI in MEINA. BIRITIÞ ÞR.* pro *Ὁ ἐυρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσθ αὐτοῦ· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ, ἐυρήσθ αὐτοῦ*. Hic enim tam *ἐυρὼν* (pro quo habetur Partic. Præs. *φιλῶν Job. xii, 25.*) quàm *ἐυρήσθ* transfertur **BIRITIÞ**. qualem Temporum confusionem tam in Gothicâ quàm Anglo-Saxonicâ linguâ, non semel repertam, attigi in Observat. ad *Mar. i, 16*. Idem ipsum quoque notabile est in sermone Æthiopico: quâ de re sic Jobus Ludolfus; *Præsens Tempus tantum in Subjunctivo occurrit: nam Indicativi Futuro utuntur Æthiopes pro Præsenti; quod quidem nostro idiomati assuetis oppidò incommodum videtur: sensus tamen, constructio, longúsq; usus huic defectui succurrit.* Gram. Æthiop. lib. II. cap. 5. Legens illud **NI VALHT**. videor mihi audire Anglicum *Do whit/ Nihil quicquam*. Sed de voce **VALHT** omnino consulendum est Cl. Junii Glossarium Gothicum.

VERS. 31. *Ὅτι ἀγαπῶ τὸν Πατέρα.*] Got. **þaltei ik fkrigraþa at-tan meinana**. *Quod ego dilexi Patrem meum.* Me hoc per Præteritum reddere induxerunt ea quæ sequuntur, *Job. xv, 9. & 12.* ubi *Ἡγάπησθε ὑμῶς* vertuntur **ik fkrigraþa izvis**: Præterea quòd existimem *Ἀγαπῶ* proprie transferendum esse **FKRIGR**. quod suppositum video pro *Ἀγαπήσω*, *vers. 21.*

hujus XIV. tmematis. Ratio patet ex Observatione novissimâ ad vers. 30. ubi agitur de Præsentibus & Futuris. Adjectio Possessivi **MEINS** & hic & alibi, cujuslibet animadversioni satis est obvia.

• C A P. XV.

VERS. 2. Πάν κλήμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, —] Got. **ΑΛΛ ΤΛΙΝΕ ΙΝ ΜΙΣ ΠΝΒΛΙΚΑΝΔΑΝΕ ΑΚΚΑΝ ΓΡΨ** —. *Omnem palmitem, seu virgam, in me non ferentem fructum bonum* —. De constructione illorum **ΑΛΛ ΤΛΙΝΕ** dixi in Observat. ad *Mar. xv, 21*. Interpres hic adjiciendo **ΓΡΨ** post **ΑΚΚΑΝ**. vel imitari voluit illud *Matth. vii, 19.* & *Luc. III, 9.* **ΑΛΛ ΒΛΓΜΕ ΝΙ ΤΑΝΓΑΝΔΑΝΕ.** seu **ΠΝΒΛΙΚΑΝΔΑΝΕ ΑΚΚΑΝ ΓΡΔ.** pro πάν δένδρον μὴ ποιεῖν καρπὸν καλόν· vel saltem hunc fructum ita censuit distinguendum expresso *bonitatis* epitheto; quod aliter haud dubiè subaudiendum foret in fructu palmitis illius qui in ipso Christo, vite illâ verâ, manebat. Pari explicationis lege κλήμα, quod hoc in loco exponitur per simplex **ΤΛΙΝΣ.** *Palmes,* seu potius *virga* quælibet; statim *vers. 4.* & *6.* enunciatur per compositum **ΥΕΙΝΑΤΛΙΝΣ.** *Palmes,* seu *surculus vitiginis:* sic *versu 5.* κλήμας sunt **ΥΕΙΝΑΤΛΙΝΣ:** Quamvis autem **ΑΚΚΑΝ** hic sibi adjunctum habeat **ΓΡΨ.** id tamen video non factum vel bis hoc ipso *versu,* nec non sequentibus *4, 5, 8, & 16.* ubi καρπὸς & καρπὸν transferuntur simpliciter **ΑΚΚΑΝ:** Sic enim legimus

VERS. 16. Ἴνα ὁ καρπὸς ὑμῶν μείνῃ. —] Got. **ΕΙ ΑΚΚΑΝ ΙΖΥΑΚ ΔΗ ΛΙ-ΥΑ ΣΙΓΛΙ.** i. e. si καρπὸς πῶτα reddantur, *Ut fructus vester in seculum maneat, vel sit.* **ΥΙΣΑΝ ΔΗ ΛΙΥΑ** in cod. Argenteo tantundem valet ac *Μένειν εἰς τὸν αἰῶνα.* Sic *Job. viii, 35.* Gothica **ΣΛΗ ΦΑΝ ΣΚΑΛΚΣ ΝΙ ΥΙΣΙΨ ΙΝ ΓΑΚΔΑ ΔΗ ΛΙΥΑ.** **ΣΗΝΗΣ ΥΙΣΙΨ ΔΗ ΛΙΥΑ** interpretantur Græca ὅ ἢ δῆρ' ἢ μένει ἐν τῇ ἐκείῃ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Et Ἴνα μείνῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα vertuntur Gothicè **ΕΙ ΣΙΓΛΙ ΜΙΨ ΙΖΥΙΣ ΔΗ ΛΙΥΑ.** *Job. xiv, 16.* Græcum *Μένειν* variè transfertur in fragmentis nostris Gothicis.

[I] *Ἐμεινεν ἐκεῖ* est **ΣΑΛΙΔΑ ΓΑΙΝΑΚ.** *Hospitatus, vel commoratus, est illic;* *Job. x, 40.* Atq; ab hoc **ΣΑΛΓΑΝ** fit **ΣΑΛΙΨΥΣ.** *Μοναί, Mansiones, Tabernacula;* *Job. xiv, 2.*

[II] *Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τοῦ ἐμοῦ* redditur **ΓΑΒΛΙ ΓΗΣ ΓΑΣΤΑΝΔΙΨ ΙΝ ΥΑΝΚΔΑ ΜΕΙΝΑΜΜΑ.** *Si vos perstiteritis in verbo meo;* *Job. viii, 31.* Siquidem Græco *Ἐστηκεῖ, Perseveravit,* respondet Gothicum **ΓΑΣΤΡΨ.** *Job. viii, 44.*

[III] *Ἡ ἀμαρτία ὑμῶν μένει* vertitur **ΕΚΛΥΑΝΚΗΤΣ ΙΖΥΑΚΑ ΦΛΙΚΗΥΙΣΙΨ.** *Peccatum vestrum permanet, vel durat;* *Job. ix, 41.* ubi **ΦΛΙΚΗΥΙΣΙΨ** idem valet (ni fallor) quod

quod Anglo-Saxonicum Pūphunað. *Permanet*; *Job. VI, 27.* [IV] ἄστος
 μένος traducitur **ΣΙΑΒΡ ΑΛΙΕΝΙΦ ΛΙΝΑΤΑ**. *Ipsūm* (granum fru-
 menti) *restat solum*; *Job. XII, 24.* Versio Islandica habet þa blisfur þad einfa-
 mallt; Danica, Da blisfuer det allene; Germanica, So bleibets (vel bleibet es)
 alleine; Belgica, Soo blijft het selve alleen; q. d. *Restat*, vel *relinquitur*, *illud*
solum. Anglus in eundem sensum diceret *It is left alone*. Blijven isthoc Bel-
 gicum (cui cognata sunt Isl. Blijfa / Dan. Blisfue / & Germ. Bleiben) antiqui-
 tus scribebatur, teste Kiliano, *Be-ljven*: affinitas autem inter hoc obsoletum
 Ljven ac Simplex Gothicum **ΛΙΕΝΑΝ** non est obscura. *Relinquere* etiam,
 ut Anglis hodiernis est *to Leave* / ita Anglo-Saxonibus erat *Læfan*. *Mar.*
XII, 19. Luc. XIX, 44. Job. XIV, 27. quæ huc quoque sunt referenda. Ut
 nihil dicam de Islandico *Leysa* vel *Lisa* / Danico *Leffue* / &c. eodem pariter
 spectantibus: aut de Anglo-Saxonicō *Belifon* vel (secundū cod. m. s. Cantabri-
 giensem) *Læfde pæron*. *Superfuerunt*; *Luc. IX, 17.* [V] Ἐν τῷ δικῷ οὐ δεῖ
 με μένου transfertur **ΑΝΔ ΓΑΡΔΑ ΦΕΙΝΑΜΜΑ ΣΚΑΛ ΙΚ ΒΙΣΑΝ**.
Luc. XIX, 5. Sic Ἐν δικῷ οὐ ἔμμεν est **ΙΝ ΓΑΡΔΑ ΝΙ ΓΑΥΑΣ**. *Luc.*
VIII, 27. Hoc autem, quod cæteris omnibus frequentius usurpatur, hujus dun-
 taxat est loci: nam **ΒΙΣΑΝ** Infin. est *Manere*; **ΣΙΓΛΙ** in Subjunctivo est *Ma-
 neat*; &c. Ex variâ hujus μένου translatione Gothicâ, mihi incidit suspicio
 Gothos idoneo destitui vocabulo quo Græcum illud adæquatè transferre possint:
 quandoquidem **ΒΙΣΑΝ** primariâ suâ significatione denotat *Εἶνευ*, *Esse*. Sicq; in
 cognatissimâ Anglo-Saxonum dialecto, *Dæt beo ærpe mid eop* substituitur pro
Ut maneat vobiscum in æternum (q. d. *Ut sit* &c.) *Job. XIV, 16.* Cæteroquin
 in hac Majorum nostrorum Versione Saxonica, *Manere* passim redditur *punizean*.
punizan & *punian* (juxta diversorum exemplarium lectiones) quod existimo idem
 valere atque Belgicum *Woonen* / & Scoticum *to Wone* vel *Woon* / *Habitare*:
 siquidem pro *Habitantes in Jerusalem*, lego Anglo-Saxonicè *þe on Hierusalem*
punedon. *Luc. XIII, 4.* Unde fit, ut in veteri quadam N. Testamenti Versione
 Anglicâ m. s. cujus usum mihi indulfit amicus summus *Fr. Junius*, pro *Manere*
 sæpius occurrit *to Dwell* / i. e. *Habitare*: sic enim loco paulò antè notato,
Job. XII, 24. Latina *Granum frumenti manet solum* transferuntur *A corn of*
whete dwellith aloone; Anglo-Saxonicè, *þræzene corn punað ana*: Sed
 hujusmodi minutiarum satis superque. Modò dixi Got. **ΒΙΣΑΝ** usurpatum
 esse in cod. Argenteo pro μένου atque etiam pro *Εἶνευ*. Hæc duo tamen inter-
 dum exprimuntur distinctè; ut, Παρ' ὑμῶν μένος, καὶ οὐ ὑμῶν ἔσται. Got. **IS MIΦ IZ-**
VIS VISIΦ. GAH IN IZVIS IST. *Job. XIV, 17.* interdum confusè; ut,
 Ὅτι ὁ Παλιῆς οὐ ἐμῶι ἐστὶ — ὁ δὲ Παλιῆς ὁ οὐ ἐμῶι μέναν. Got. **ΦΛΤΕΙ ΑΤΤΑ ΙΝ**
MIS IST. — AK ΑΤΤΑ ΣΛΕΙ ΙΝ MIS IST. *Job. XIV, 10.* Ubi

Méves illic redditur **IS VISIΨ**. sed 'ο *μέων* hīc transfertur **ΣΛΕΙ ΙΣΤ**: 'Εσι
verò atque 'Εσι confimiliter exponuntur per idem ipsum **ΙΣΤ**: Ad hujus ita-
que ambiguitatis periculum evitandum, in chartulam conjeci pleraque istius
VISAN. in *Manendi* significatione, exempla; quæ, lectoris φιλοζότητος commodis
consulturus, non gravabor quàm poterò compendiosè describere. **VISAN**
ponitur pro *Μέων*, *Luc. XIX, 5*. **VISA** pro *Μέων*, *Joh. XV, 10*. **VISIΨ** pro
Μέves, *Joh. VI, 56*. **NIBΛ ΣΛΕΙ VISIΨ** pro 'Εάν μή τις *μείνη*, *Joh. XV, 6*.
ΣΛΕΙ ΙΣΤ pro 'ο *μέων*, prout jam observatum est ex *Joh. XIV, 10*. **ΓΛΒΛΙ**
ΥΛΗΚΔΑ ΣΙΝΔ pro 'Εάν *ὁ ἑήμερος μείνη*, *Joh. XV, 7*. **VISLIΨ** in Impera-
tivo, pro *Μείνετε*, *Luc. X, 7*. atque pro *Μείνατε*, *Joh. XV, 9*. **ΝΙ VIZLI** pro *Μὴ*
μείνη, *Joh. XII, 46*. **ΕΙ ΣΙΓΛΙ** pro 'Ινα *μείνη*, *Joh. XIV, 16*. & 'Ινα *μείνη*, *Joh.*
XV, 11. **SIGNΨ** pro *Μείνετε*, *Joh. XV, 10*. **ΓΛΒΛΙ SIGNΨ** pro 'Εάν *μείνητε*,
Joh. XV, 7. **ΝΙ ΓΛΥΑΣ** pro 'Ουκ *ἔμενε* (ut prius dictum) *Luc. VIII, 27*.
Denique, **VISANΔS** pro *Μέων*, *Joh. XIV, 25*. vide quoque *Joh. VI, 27*. &
VII, 9. Sed omnia testimonia accumulatè congerere, singulàq; in medium
proferre non duco necessarium.

VERS. 24. *Νῦν ᾗ καὶ ἰωραίνουσι*,] Got. **İΨ NH ΓΛΗ ΓΛΣΘNH MIK**.
Nunc autem & viderunt me. Ex Interpretibus, qui mihi ad manum sunt,
duo cum hoc nostro adjiciunt *me* post *viderunt*; Æthiops scil. & Coptita.
Nescio an respexerint illud *Joh. XIV, 9*. 'ο *ιωραίνουσι ἐμὲ, ἰωραίνε τὸν Πατέρα*. Got.
ΣΛΕΙ ΓΑΣΛΘ MIK. ΓΑΣΛΘ ΑΤΤΑΝ: Aliàs post *ιωραίνουσι* com-
muniter subintelligi solet *ὁ ἔργα*, quod paulò ante præcesserat. *Νῦν ᾗ καὶ ἰωραίνουσι*
ὁ ἔργα, inquit Theophylactus.

C A P. XVI.

VERS. 2. *Λαλείων προσφέρειν τῷ Θεῷ*.] Got. **HNNSΛ SΛΛΓAN ΓΦΛ**.
Sacrificium mactare, vel offerre, Deo. Sic enim transferenda censeo: quia
HNNSΛ passim substituitur ab Interprete Gothico pro *Θυσία*: unde illud *Luc.*
I, 11. 'Εκ δειῶν τῶ *δυσιασθῆς* transfertur **ΑΞ ΤΛΗΣΥΡN HNNSΛΑΣΤΛ-**
ΔΙS: **SΛΛΓAN** autem interpretatur Græcum *Θύειν*. *Mar. XIV, 12*. itémq;
Θυμιάσαι. *Luc. I, 9*. Hoc interim iis, quæ à Græcis nostris variare deprehen-
duntur, non est annumerandum. Notare tamen placuit versionem haud vulga-
rem; utpote quæ doctorum quorundam hoc *Λαλείων* per *Θυσίαν* exponentium sen-
tentiam disertè confirmat. Nolo repetere, quæ ab aliis adducta video, argu-
menta; sive ab Orientalibus, sive à LXX. Interpp. Græcis petita. Addo
tantùm, Coptitam illum veterem hīc posuisse vocabulum, quo uti solitus est in red-

que de **hnnsl** illo sic doctissimus Glossarii Gothici auctor: *Ab hoc hnnsl suspicor, n abjecto, esse Anglo-Saxonum hnyl. Sacrificium, Eucharistia, Dominici corporis communio. Hæc ille.* Quibus non importunè addi potest: Hujusmodi abjectionis **N** Gothici ex affinis in vet. Anglorum linguâ vocabulis exempla non desunt vel in hac Versionum bigâ *περὶ κήλων* editâ. Talia enim sunt, **MHNPS**. *Μηδ.* *Luc. vi, 45.* **TNNPNS**. *Τοβυμ.* *Mar. ix, 18.* **ΛNΦΛKAMMΛ**. *Οδρμ.* *Luc. vi, 6.* **KNNΦAM**. *Κυδαν.* *Luc. II, 44.* **STAIKNS**. *Στεορραν.* *Mar. xiii, 25.* **SIBNN SINΦAM**. *Σεορραν.* *Luc. xvii, 4.* Ut nihil dicam de **ΓASINΦGA**. *Γερνδ.* *Comes in itinere;* **SVINΦZZΛ**. *Σπιδορ.* *Potentior, potior; &c. aliunde petitis.* Hanc Cl. viri conjecturam de hujus *hnyl* ab **hnnsl** derivatione, aliquantò quoque confirmat, quòd Ælfricus Abbas, in Epistolâ Latinè & Anglo-Saxonice scriptâ ad Wulfstanum Archiepiscopum, ubi agit de S. Coenâ Dominicâ, passim exponat *Sacrificium* per *hnyl*. e. g. *Presbyter Missam celebrans, & non audens sumere sacrificium,* — vertuntur *de Mæsse ppeort de mæssað. and ne deap ðæt hnyl ðicgan.* — pag. 67. editionis Dayanæ, quæ prodiit (ut nonnemo in libello, quo utor, notavit) anno **CIO IO LXVI**. Porro, *vasa sacra*, quibus utebantur majores nostri in consecrando ac celebrando Eucharistiæ Sacramento, dicebantur in genere *hnyl fætu*. apud Interpretem Historiæ Eccles. Bedæ: *speciatim, hnyl box.* in epistolâ Ælfrici modò laudatâ; *hnyl ðirc.* in Ælfrici Glossario; &c. Sic etiam *vasa illa aurea & argentea, quæ exportaverat Nabuchodonosor è templo quod fuerat in Jerusalem (Dan. v, 2.)* quæq; nefariâ computatione impiè temeravit rex Baltassar, appellantur à Cædmone Monacho *hnyl fætu halezu*. Paraph. Poët. pag. 90. Plura quidem dicenda forent de notatione hujus *hnyl*. quod Interp. quidam Anglus non aliter transtulit quàm per *Houfell* vocem æquè ignotam; sed alia interpellantia id non ferunt. Per typhotetam profectò nostrum aliquantisper feriantem, licuit hæc postrema paulò fusiùs illustrare. De cæterò brevitati studendum.

VERS. 4. *Ὁταν ἔλθῃ ἡ ὥρα,*] Got. **BI ΦE UIMΛI SX ΘEILA IZE.** i. e. secundum vulg. Lat. Versionem, *Cum venerit hora eorum.* *Ὁρα ἀντῶν* lectio est codicis Alexandrini: quàm quoque secuti sunt Interpp. Syrus, Arabs, alii. Nec aliter legisse videtur Nonnus, qui hæc verba sic concepit paraphrastice:

Ὁρα καὶ ἀντῶν

Ὁψιμοὶ ἀγγέλιες ὅτε χεῖν ὠρα ἔλθῃ.

Huic consentaneum est illud *Luc. xxii, 53.* *Ἄντῃ ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα.* Sciens transmissi. id quod præcedit **VERS. 3.** *καὶ ἔτι ποιήσασιν ὑμῖν,*] Got. **GAH ΦΛTA TANGANA.** *Et hæc, vel hoc, facient: omisso vobis.* Hujusmodi enim defectus facillimè adnotabit quivis, monitore silente. Codd. mss. complures

res omittunt quoque ὑμῖν· nec legerunt Interpp. aliquot vetusti.

VERS. 6. Ἡ λύπη πεπώρων ὑμῶν τῷ καρδίαν.] Got. **ΓΛΗΚΙΦΛ ΓΛΑΛΗ-
ΒΙΔΛ ΙΖΥΛΚ ΗΛΙΚΤΡ.** *Tristitia induravit cor vestrum.* Interp. Go-
thicus proculdubio legebat πεπώρων pro πεπώρων· quod & suspicatus est Cl.
Junius. Exemplis res manifestior fiet. πεπώρων ἀντὶ τῷ καρδίαν redduntur
ΓΛΑΛΗΒΙΔΛ ΙΖΕ ΗΛΙΚΤΡΗΛ. Joh. XII, 40. Sic, Συλλυγόμενοι
ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας ἀντὶ τῶν sonant Gothicè **ΓΛΗΚΣ ΙΝ ΔΛΗΒΙΦΡΣ ΗΛΙΚ-
ΤΙΝΣ ΙΖΕ.** Mar. III, 5. Conf. quoque Mar. VIII, 17. Existimo πεπώ-
ρωνε vertendum esse **ΝΣΗΛΛΙΔΛ.** quod occurrit Luc. VII, 1. Nescio an
æquum sit judicare illud **ΔΛΗΒΩΛΗ** affinitatem habere cum Græco Δῆπ·,
quod apud Hesychium significat, inter alia, Θάνατος, Φόβος. Certè ad hanc
conjecturam appositè quadrat exemplum perterriti Nabalis, de quo affirmatur,
Mortuum est cor ejus in medio ejus, & ipse fuit tanquam lapis; 1 Sam. xxv, 37.
Hæc lectionis diversitas nihil inventura est patrocini, quantum ego video, inter
codd. Græcos, aut Interpp. vetustate conspicuos.

C A P. XVII.

VERS. 7. Νῦν ἔγνωκα] Got. **ΝΗ ΝΕΚΗΝΦΛ.** *Nunc cognovi, vel cogno-
vit.* Nam **ΝΕΚΗΝΦΛ** potest esse primæ vel tertiæ Personæ: e. g. **ΙΚ ΝΕ-
ΚΗΝΦΛ** ponitur pro Ἐγὼ ἔγνωκα. Luc. VIII, 46. atque idem **ΝΕΚΗΝΦΛ** quo-
que habetur pro Ἐγὼ (subaudiendo γινώσκω) Mar. v, 29. Sic, Joh. VII, 21. **ΓΛ-
ΤΑΥΙΔΛ** usurpatur pro Ἐπίστα at Joh. VI, 14. idem **ΓΑΤΑΥΙΔΛ** sub-
stituitur pro Ἐπίστα. Sin autem Interp. noster exprimere voluisset Ἐγνοῦμαι,
dicendum fuisset **ΝΕΚΗΝΦΕΔΗΝ.** ut Joh. XVI, 3. & XVII, 25. quo no-
vissimè citato *versiculo* concurrunt quodammodo omnes jam memoratæ Personæ
hujus **ΝΕΚΗΝΦΛ** sive **ΚΗΝΦΛ.** Mihi non est dubium, quin Interp.
Gothicus hoc loco legerit Ἐγνοῦμαι· tum quod cod. quidam Stephani pro Ἐγνοῦμαι
habeat Ἐγνοῦμαι· tum imprimis quòd Syrus Interp. dixerit **ΝΥΤ** *Novi.*

VERS. 8. Ἀντὶ ἐλάβον τῆς ἔγνωσαν ἀληθείας] Got. **ΕΙΣ ΝΕΜΗΝ ΒΙ ΣΗΝ-
ΓΛΙ.** *Illi acceperunt verè; ad verbum, in veritate:* nam Ἐπὶ ἀληθείας vertitur
ΒΙ ΣΗΝΓΛΙ. Mar. XII, 14, 32. sicut Ἐν ἀληθείᾳ exponitur **ΙΝ ΣΗΝΓΛΙ.**
hujus XVII. capitis *versu* 17. Interp. noster non transtulit τῆς ἔγνωσαν, quæ de-
siderantur etiam in cod. illo Bezae vetustissimo, inq; altero perantiquo, qui appel-
latur Alexandrinus.

VERS. 24. Πάτερ, ἧς δέδωκας μοι,] Got. **ΑΤΤΑ. ΦΑΤΕΙ ΑΤΤΑΡΕΤ
ΜΙΣ.** *Pater, quod dedisti mihi.* Secutus est Interpres lectionem, quam ex-
hibet cod. Bezae vetustissimus; nempe ἧς pro ἧς. Sed cùm hoc priùs attigerim
P P P in

in Observat. ad *Joh. XII, 32.* ulteriori disquisitione superfedere visum est. Consultat, qui volet, superius illic annotata.

C A P. XVIII.

VERS. 10. Ἦν ὃ ὄνομα τοῦ δούλου Μάλχου.] Got. **SAH ΨAN HAITANS**
YAS NAMIN MALKNS. *Is, vel ipse, autem vocatus erat nomine Mal-*
chus. Τοῦ δούλου hic prætermiffa, necessariò suppeditantur ex præcedentibus illis
 Ἐπωλεῖ ἔν τῷ Ἀρχιερέως δούλον, Got. **SAH ΨIS ANHMISTINS GNAGINS**
SKALK: Transfuli *Nomine Malchus*; non autem *Nomen Malchus*: quia Got.
NAMIN Casus est obliqui; & **K** Gothicum frequenter exprimit Græcum **X**.
 Utriusque exemplum esto **NAMIN ZAKARIAS** pro Gr. Ὀνόματι Ζαχαρίου.
Luc. 1, 5. Sed de Gothorum elementis **K** & **X**. legenda sunt quæ diligenter
 congestit magnus hujus literaturæ instaurator, in Alphabeto suo Gothico.

VERS. 15. Γνωστὸς τοῦ Ἀρχιερέως.] Got. **KNNPS ΨAMMA GNAGIN.**
Notus Sacerdoti: & mox, Ἐἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀρχιερέως.] Got. **IN RCHSN ΨIS**
GNAGA pro Ἀρχιερέως, verum etiam aliquoties insuper in isthoc *Johannis* tme-
 mate, & alibi frequenter. Satis esto lectorem remittere ad ea quæ, com-
 modiolem opportunitatem nactus, observavi ad *Matth. XXVII, 1.* Illic etiam in
 unum collegi varias appellationes, quibus Judæorum Pontifices hoc uno XVIII.
capite insigniuntur. Nolo enim quicquam repetere: nè, qui nimis forsan
 jam antea offenderim in præcocibus crudisq; temerè depromendis, novum denuo
 fastidium lectori moveam, si eum excipiam crambe recoctâ.

VERS. 25. Ὁὐκ εἰμί.] Got. **NE. NI IM.** *Non, vel minimè: non sum.*
 Sed *vers. 17.* Ὁὐκ εἰμί non aliter quàm **NI IM** transfertur. Gothorum scilicet
 Antistes secundam Petri negationem vehementiorem primâ reddere volebat (nec
 etiam earum utramque eodem modo exprimunt Interpp. Orientales:) illi tamen
 hac in re contrarius est Anglo-Saxo. Nam *vers. 17.* ille solum **NI IM.** hic
 autem posuit **Nicc.** ne eom ic. at *vers. 25.* ubi ille **NE. NI IM.** hic habet
 tantum **Ic ne eom:** Dum hic Negativa in negandi formulis scribo gemina-
 ta, mentem subeunt Hellenismi quædam vestigia, quæ comparere videntur in
 linguis Septentrionalibus; quoties *Duo Negativa vehementius negant.* Hujus-
 modi sunt Anglo-Saxonum locutiones, Latinis suis subjunctæ, quæ hic sequun-
 tur. *Non sum ego Christus,* Ne eom ic na **Epist.** *Joh. I, 20.* *Nemo eorum*
mundatus est, Hÿna nan næp ac lænjud. *Luc. IV, 27.* *Si natus non fuisset,* Dæt
 he næpne næpe acnesb. *Matth. XXVI, 24.* *Nunquam sic vidimus,* Næpne
 pe æp hÿllic ne gerapon. *Mar. II, 12.* *Deum nemo vidit unquam,* Ne gereah
 næpne

næppe nan man Iob (ubi Negativum triplicatur;) *Job. I, 18.* Non erat illis
filius, huz næþdon nan beapn. Luc. I, 7. Panes non habemus, Næbbe pe nane
 hlapap. *Mar. V III, 16. &c.* Flandri, inquit Cornelius Kilianus, dicunt
Ick ne sal't niet doen / pro Non faciam. De linguâ denique veteri Franco-
 rum, Otrifridus Monachus Wissenburgensis (in Prologo ad Euangelia à se rythmis
 Francicis explicata) idem docet his verbis: *Duo etiam Negativi, dum in Latini-
 tate rationis dicta confirmant, in hujus linguæ usu penè assidue negant.* Videant
 Galli nunquid ex his negativis Gothorum Particulis **NE NI.** conflatum sit eorum
 fortissimum Negativum *Nenny*; quod à quibusdam pronunciari dicitur *Neny*:
 sic enim D. Menagius; *P' apprens qu' en quelques lieux de Picardie on prononce
 encore a present neny.* De veteri quoque Latino *Nenum* vel *nenu*, Belgico *Vteen* &c.
 differant alii, quibus vacat & expedit, dum nos vela nostra contrahimus.

LECTORI S.

EX varietatibus, quibus Versionis hujus Gothicæ fragmenta deprehenduntur abire
 à lectione Græcâ, quæ nobis est receptissima; has, tanquam cæteris ferè insig-
 niores, sufficiat hac tempestate notâsse. Discrepantiarum profectò, quas in Ad-
 versaria conjeceram, partem longè maximam resecuri reticuique: illas enim censeo
 non incuriosum lectorem suâmet sagacitate facillimè observaturum. In istis verò
 paucioribus recensendis, ac qualitercunque explicandis, video me provinciam sorti-
 tum fuisse duriorè, atque opus suscepisse aleæ plenius periculosæ, quàm in itidè suspi-
 cabar. Difficultas oritur ex ipsâ locorum exponendorum à Textu nostro Græco di-
 versitate: quæ cæteris ideo sunt obscuriora, quòd facem Græcam non habeant, ut
 cætera, prælucentem. Periculum enascitur cum è variantibus lectionibus hic quo-
 que passim suggestis, tum in primis è fœdissimâ illâ hæreseos labe, quam legimus
 demum contraxisse Ulphilam, hujus Versionis, ut creditur, auctorem. De quo
 nihilominus apud Sixtum Senensem lego, Primus Gothis omnes divinas Scriptu-
 ras è Græco in Gothicam linguam à se conversas tradidit, & CATHOLICE
 explicavit, diu multumque adversus Arianos decertans, &c. *Biblioth. sanctæ lib.
 IV. pag. 309. edit. Paris. an. MDCCX.* In diversis profectò lectionibus allegandis
 studiosè cari, nè exemplar nostrum Evangelicum commune vel semel, me suadente,
 sollicitetur. Atque si quicquam in Gothicis observâssem quod manifesti Arianismi
 videretur arguendum (nec enim de suspicionibus incertis volui contendere) ego sanè
 vel primus non dubitâssem illud carbone notare; prout decet τὸ μὴ δυνάμενον π ρηθεῖν
 ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ ἀληθείας. 2 COR. XIII, 8. In discrepantiis distinguendis atque
 conciliandis, vel codicum MSS. Græcorum fidem imploravi; vel ad Interpretes
 PPP 2